

การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาการวางแผนยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

ปณยวีร์ ศรีรัตน์** ภฤศสร ฤทธิมนตรี** กิตติศักดิ์ แสงทอง** สุบรรณ นาไร**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนอย่างแท้จริงโดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว และแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง (ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวที่โดดเด่นของอำเภอทุ่งสง คือ น้ำตกโยง ศาลเจ้าข้าปอกงและพระโพธิสัตว์กวนอิม และประเพณีชักพระ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกต่อการท่องเที่ยว พบว่า อำเภอทุ่งสง มีจุดแข็ง คือ เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างฝั่งอันดามันและอ่าวไทย จุดอ่อน คือ ศูนย์ข้อมูลทางการท่องเที่ยวไม่เพียงพอและแหล่งท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่นิยมต่อนักท่องเที่ยว โอกาส คือ เป็นประตูสู่การท่องเที่ยวสองคาบสมุทร อุปสรรค คือ มีเมืองท่องเที่ยวที่เป็นคู่แข่ง และทัศนคติด้านลบเกี่ยวกับอุปนิสัยของคนท้องถิ่นที่เป็นคนดู สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว พบว่า มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว จัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พัฒนาที่พักและบริการให้มีมาตรฐาน ทั้งนี้ การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่จำเป็นและเหมาะสม ควรประกอบด้วย(1) การกำหนดวิสัยทัศน์ คือ เป็นเมืองชุมทางที่หน้าแฉะเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังฝั่งอ่าวไทยหรือฝั่งอันดามัน และ (2) การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ คือการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านวัฒนธรรม จิตใจ และการปลูกจิตสำนึก การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ และการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

* ได้รับทุนวิจัยจากโครงการเครือข่ายการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก สกอ.ภาคใต้ ตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

** อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อเสนอแนะของการวิจัยนี้ คือ หน่วยงานปกครองท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด นครศรีธรรมราช และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรร่วมกันจัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปสู่การวางแผนปฏิบัติการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และจัดทำแผนระยะยาว 10 ปี

คำสำคัญ : แผนยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชน

Community-based Strategic Planning for Sustainable Tourism Development : A Case Study of Tourism Strategic Planning of Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province*

Poonyawee Srirat ** Prutson Rittimontree** Kittisak Sangtong **
Subun Narai**

Abstract

The research aims to explore the tourism resources and the attitude of stakeholder dealing with tourism in Thung Song, Nakhon Si Thammarat. This study will contribute to making a strategic plan for sustainable tourism development which truly benefits local community and society of Thung Song District.

The investigator employed both qualitative and quantitative methods and the data collection instruments consisted of tourism resources survey forms and questionnaires for three-group respondents comprising government sector, public sector and people. Data analysis instruments were used to statically calculate the mean and the standard deviation.

The findings indicates that the significant tourism resources are Yong Waterfall, Sampokong Joss House, Bodhisat Image and Illuminated Boat Procession (Chakphra). According to the analyses of internal and external environment on tourism, they indicates that the strength is Tourist Hub between Andaman Coast and the Gulf of Thailand, the weakness are inadequate tourist information centers and less famous tourist attractions, the opportunity is the gate of tourism between two sea coasts , and the treat are competitive tourism sites nearby and the negative attitude towards unfriendly local people. The finding on tourism participation indicates that the need to get involved in preserving tourist attractions, organizing natural tourism activities, and developing standard accommodations and tourism services. In term of the effective tourism strategy plan for sustainable tourism development in co-operation with local community of Thung Song District, it should have consisted of the following : (1) Vision of Thung Song city regarding sustainable tourism, economy, environment, community, culture, and tourist stop-over for those traveling to the Gulf of Thailand and the Andaman Sea. This vision corresponds to the

---

* This Research was Funded from Upper Southern Research Network, Thailand, Commission on Higher Education.

** Faculty member, Faculty of Humanity and Social Science, Southern College of Technology, Nakhon Si Thammarat

nation's development strategies, and (2) Development strategies as keys to success in accordance with the vision were sustainable integrated tourism development plan, cultural and mind development, economy-based tourism development and environmental tourism development.

The related organizations should develop this strategic plan should divided into the action plan for achieving Thung Song's vision, and should develop the long-haul strategic plan (10 year-plan).

Key words : Strategic planning; Sustainable tourism; Community participation

บทนำ

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ที่เกิดจากกระแสการอนุรักษ์และเสียงเรียกร้องให้คืนสภาพสมบูรณ์แก่ธรรมชาติ พร้อมทั้งความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในท้องถิ่น และแนวความคิดความต้องการความรู้ของนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการฟื้นฟูอนุรักษ์คุณภาพทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาดและให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดซึ่งแนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมาจากแนวความคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, 16)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) หมายถึง ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามำกำหนดทิศทางบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น (ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน) มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว

อย่างเหมาะสม และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

ขณะเดียวกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยให้เป็นอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามนโยบายระดับชาติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 โดยปรากฏการณ์ที่เป็นกระแสหลักในสังคมไทย คือ ประชาธิปไตย เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือว่าเป็นวาระแห่งชาติและได้รับการบรรจุไว้ในแผนฯ และในร่างรัฐธรรมนูญปี 2550 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 16)

การวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเป็นความพยายามในการเปลี่ยนแปลงบริหารประเทศภาคีรัฐขนาดใหญ่ โดยอาศัยการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ เป็นการมองทุกอย่างทุกๆ ด้านไปพร้อมกัน ดังนั้น ต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาจึงจะสามารถพัฒนาประเทศไปได้ ทั้งนี้ แผนพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช 4 ปี (พ.ศ. 2553-2556) (สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2552 : ออนไลน์) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นเมืองศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เมืองเกษตรและท่องเที่ยวนำอยู่ สู่สังคมพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา คือ การพัฒนา

เศรษฐกิจด้านการเกษตร อุตสาหกรรมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม

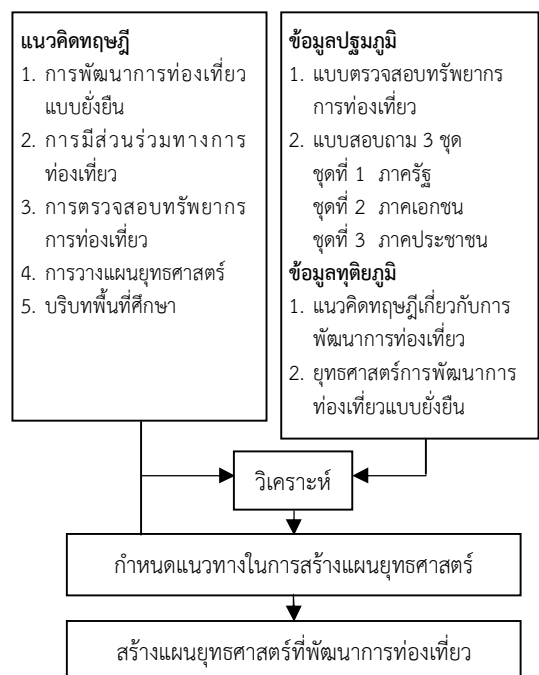
อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอำเภอที่มีความสำคัญเป็นอันดับสอง รองจากอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีที่ตั้งอยู่กึ่งกลางคาบสมุทรถือว่าเป็นศูนย์กลางการขนส่งคมนาคมของภาคใต้ และเป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทั้งฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่น่ายินใจของนักท่องเที่ยวเนื่องจากมีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่เชื่อมโยงกับอาณาจักรตามพรลิงก์ซึ่งมีศูนย์กลางอาณาจักรที่อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นเกี่ยวกับทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสงให้เป็นไปด้วยความยั่งยืน ผ่านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการใช้การท่องเที่ยวเป็นแกนกลาง จึงทำการศึกษาเรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. เพื่อเสนอแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยนี้ มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) ภาครัฐ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอทุ่งสง สำนักงานจังหวัดและอำเภอ กลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดและอำเภอทุ่งสง ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัด

นครศรีธรรมราช การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง บุคลากรจากสถาบันอุดมศึกษาด้านการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง และในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 12 คน

2) ภาคเอกชน คือ ผู้ประกอบการธุรกิจด้านบริการท่องเที่ยว ที่พักแรม บริษัททัวร์ขนส่ง ภัตตาคารร้านอาหาร สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช สมาคมมัคคุเทศก์ ชมรมโรงแรมจังหวัด หอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช และองค์กรอิสระภายในอำเภอทุ่งสง จำนวน 15 คน

3) ภาคประชาชน ได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลเมืองทุ่งสง จำนวน 28 คน และประชาชนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอทุ่งสง จำนวน 118,868 คน (สำนักงานอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2552 : ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 455 คน ดังนี้

ประเภท ประชากร	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
ภาครัฐ	12 คน	12 คน
ภาคเอกชน	15 คน	15 คน
ประชาชน + ปกครองท้องถิ่น	118,868 + 28 คน	400 + 28 คน
รวม		455 คน

ตาราง 1 : แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือเชิงคุณภาพเพื่อตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว คือ แบบสังเกตการณ์ที่มีเค้าโครงกำหนดไว้ล่วงหน้า (Structure Observation) ของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒร่วมจัดทำกับมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดบรู๊คส์ (Oxford Brookes University) ประเทศอังกฤษ เพื่อจัดเก็บข้อมูลทรัพยากรท่องเที่ยว 4 ด้าน (พยอมธรรมบุตร, 2546 : 14-18) ได้แก่ ด้านธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านมหรหรรรมและเทศกาล ด้านกิจกรรม และด้านบริการ โดยมีขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูล คือ

(1) การจัดทำรายการทรัพยากรท่องเที่ยว

(2) การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว (คุณภาพ ความโดดเด่น และอำนาจการดึงดูดนักท่องเที่ยว)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามตามหลักของการวางแผนยุทธศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปด้านประชากรศาสตร์

ตอนที่ 2 ข้อมูลการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นด้านการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 7 ข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ตอนที่ 1 ถึง ตอนที่ 6 มีลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด) โดยวิเคราะห์ข้อมูลในรูปค่าคะแนนเป็นคะแนนเฉลี่ย (Average)

3. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้ศึกษาจะทำการเก็บข้อมูลเอง

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลส่วนนี้ได้จากทฤษฎี แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สถิติ จากกลุ่มงานยุทธศาสตร์จังหวัดและอำเภอ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครศรีธรรมราช และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับแบบสอบถาม โดยที่ค่าผลรวมสูงสุดของประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

นำมาสร้างเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทรัพยากรท่องเที่ยว ของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการสำรวจและยืนยันจากองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลการจัดเวทีชาวบ้านในพื้นที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และจากแบบสอบถามความคิดเห็น พบว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีคุณภาพ ความโดดเด่น และอำนาจการดึงดูดนักท่องเที่ยวมีทั้งสิ้น 12 แห่ง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านธรรมชาติ 6 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง น้ำตกปลิว ถ้ำน้ำลอด น้ำตกธารทิพย์ น้ำตกธาราวารินทร์ และสระน้ำพรงู

2) ด้านวัฒนธรรม 5 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าข้าปอกและพระโพธิสัตว์กวนอิม ถ้ำตลอด วัดถ้ำใหญ่ พ่อท่านจันทน์วัดเขาโร และสำนักสงฆ์ถ้ำเขาพลู

3) ด้านมหกรรม เทศกาล ประเพณี 2 กิจกรรม ได้แก่ ประเพณีชักพระ (ลากพระทุกเทศกาลออกพรรษา) และเทศกาลขนมจีนหม้อยักษ์ (สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมีนาคม)

4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมร่วมพิธีชักพระ กิจกรรมเล่นน้ำตกโยง น้ำตกปลิว กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ เดินป่า น้ำตกโยง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/ นวดสมุนไพร/ สปา และกิจกรรมไหว้พระ ปูชนียวัตถุ และปูชนียบุคคล หรืออนุสาวรีย์

5) ด้านการบริการที่มีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวของอำเภอทุ่งสง

จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การบริการทางการท่องเที่ยวด้านที่พัก (โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ และเกสต์เฮาส์) ปั่นน้ำมัน การคมนาคม รถโดยสารประจำทางและรถท้องถิ่นให้บริการ ธนาคาร และตู้เบิกเงินสดอัตโนมัติ (ATM)

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ของการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 จุดแข็งด้านการท่องเที่ยวของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อันดับ 1 คือ จุดแข็งด้านเป็นเมืองศูนย์กลาง (ชุมทาง) สำหรับการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวทางฝั่งอันดามันและอ่าวไทย

อันดับ 2 คือ เป็นเมืองศูนย์กลางด้านการจัดกิจกรรมกีฬาหลากหลายระดับที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเสริม ให้แก่ ผู้เข้าร่วมงานแข่งขันกีฬา

อันดับ 3 คือ จุดแข็งด้านเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเสริมให้แก่ม้าติดต่อทางธุรกิจ หรือประชุมและสัมมนา ซึ่งทั้งหมดเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดแข็งของอำเภอทุ่งสง จังหวัดจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.2 จุดอ่อนด้านการท่องเที่ยวของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อันดับ 1 คือ จุดอ่อนด้านศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมียังไม่เพียงพอ

อันดับ 2 คือ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่เป็นที่นิยมหรือมีชื่อเสียงไม่เพียงพอต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว

อันดับ 3 คือ จุดอ่อนด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีน้อย ซึ่งทั้งหมดเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดอ่อนของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.3 โอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อันดับ 1 คือ โอกาสพัฒนาเป็นประตูเปิดสู่การท่องเที่ยวจากทะเลฝั่งอันดามันและอ่าวไทย

อันดับ 2 คือ มีโอกาสพัฒนาเป็นประตูสู่การท่องเที่ยวเมืองทุ่งสง

อันดับ 3 คือ โอกาสในการพัฒนาด้านกระแสความนิยมของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งทั้งหมดเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับโอกาสในการพัฒนาอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.4 อุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อันดับ 1 คือ อุปสรรคต่อการพัฒนาด้านมีคู่แข่งทางด้านการท่องเที่ยวจากจังหวัดใกล้เคียง

อันดับ 2 คือ อุปสรรคต่อการพัฒนาด้านปัญหาการวางผังเมือง

อันดับ 3 คือ อุปสรรคต่อการพัฒนาด้านทัศนคติของนักท่องเที่ยวและคนต่างพื้นที่ค่อนข้างเป็นลบในมุมมองด้านความปลอดภัย อาชญากรรม และการเป็นเมืองคนดู ซึ่งทั้งหมดเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3. วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะพัฒนาเศรษฐกิจของอำเภอ โดยสร้างภาพลักษณ์ (Branding) ให้เป็นเมืองชุมทางที่นำแวะเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังฝั่งอ่าวไทยหรือฝั่งอันดามัน ซึ่งวิสัยทัศน์นี้ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว และยกระดับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชให้เป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.2 ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอ ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อันดับ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนโดยมุ่งเน้นกลยุทธ์ต่อไปนี้ตามลำดับความสำคัญ

- 1) การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
- 2) การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน

อันดับ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม จิตใจ และการปลูกจิตสำนึก โดยมุ่งเน้นกลยุทธ์ต่อไปนี้ตามลำดับความสำคัญ

- 1) การอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว
- 2) การปลูกจิตสำนึก การพัฒนาจิตใจ

อันดับ 3 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นกลยุทธ์ต่อไปนี้ตามลำดับความสำคัญ

- 1) การพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว
- 2) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

3) การจัดการด้านการตลาด

อันดับ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นกลยุทธ์ต่อไปนี้ตามลำดับความสำคัญ

- 1) การอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อการ
- 2) การปลูกจิตสำนึก
- 3) การพัฒนาจิตใจ

4. การประเมินศักยภาพแหล่ง ท่องเที่ยวของอำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช

4.1 ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ)

4.2 ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ความกลมกลืนและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกกับสภาพแวดล้อม

4.3 ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านกิจกรรมและการเรียนรู้การท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยว

4.4 ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ประโยชน์ต่อชุมชนด้านอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

5. การมีส่วนร่วมในการจัดการ บทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในระดับมาก โดยมีประเด็นความต้องการมีส่วนร่วม ดังนี้

5.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบว่ามีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมพัฒนาความรู้ และการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยวน้อยที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

5.2 การจัดการด้านกิจกรรม พบว่ามีความต้องการมีส่วนร่วมด้านการจัดการด้านกิจกรรมทางธรรมชาติ เช่น เล่นน้ำตกเดินป่าอุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง เป็นต้น มากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการมีส่วนร่วมด้านการจัดการด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น สัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ทำบุญไหว้พระ ชมวัดโบราณสถาน และพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น น้อยที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

5.3 การจัดการด้านคมนาคมและสาธารณูปโภค พบว่ามีความต้องการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงถนน และพัฒนาเส้นทางเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้เชื่อมโยงถึงกันมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการเร่งพัฒนาปรับปรุงสิ่ง

อำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น สัญญาณจราจรป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยวน้อยที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

5.4 การจัดการด้านที่พักแรมและร้านอาหาร พบว่า มีความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาที่พักแรมให้มีความหลากหลาย (เกสต์เฮาส์ อพาร์ทเมนต์ โรงแรมทุกระดับ ตั้งแต่ 2-5 ดาว) มากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่พักแรม และร้านอาหารใน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้มีความสะอาดและความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้นน้อยที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

5.5 การจัดการด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ พบว่า มีความต้องการมีส่วนร่วมในการให้บริการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการผลิตสินค้าและของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวน้อยที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

6. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความต้องการให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความคิดเห็นว่า

6.1 ภาคประชาชนควรจะมีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากโดยให้ความคิดเห็นในแต่ละบทบาทมาน้อยตามลำดับ ได้แก่ อันดับ 1 ภาคประชาชนควรจะมีบทบาทในการตัดสินใจ และร่วมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว อันดับ 2 ภาคประชาชนควรจะมีบทบาทในการดูแลรักษาทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ทั้งสองอันดับมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นจัดอยู่ในระดับมากที่สุด และอันดับ 3 ภาคประชาชนควรจะมีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวสู่มาตรฐานสากล

6.2 ภาคเอกชนควรจะมีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช รองลงมาเป็นอันดับ 2 โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นจัดอยู่ในระดับมาก โดยให้ความคิดเห็นในแต่ละบทบาทมาน้อยตามลำดับ ได้แก่ อันดับ 1 ภาคเอกชนควรจะมีบทบาทในการร่วมพัฒนาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและบริการมาตรฐานสากล อันดับ 2 ภาคเอกชนควรจะมีบทบาทในการร่วมทำการตลาดและสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์และบริการ และอันดับ 3 ภาคเอกชนควรจะมีบทบาทในการร่วมลงทุนด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค ซึ่งทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นจัดอยู่ในระดับมาก

6.3 ภาครัฐควรจะมีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช รองลงมาเป็นอันดับ 3 โดยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นจัดอยู่ในระดับมาก โดยให้ความคิดเห็นในแต่ละบทบาทมาน้อยตามลำดับ ได้แก่ อันดับ 1 ภาครัฐควรจะมีบทบาทในกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับประเทศ อันดับ 2 ภาครัฐควร

จะมีบทบาทในการลงทุนพัฒนาสาธารณูปโภคและอันดับ 3 ภาครัฐควรจะมีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมาตรฐานสินค้าและบริการ ซึ่งทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นจัดอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

7.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย การวางแผน การมีส่วนร่วมและการวิจัยด้านการท่องเที่ยว

1) ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ โดยทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน

2) สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการบริการต่างๆ

3) ผลักดันกลยุทธ์และนโยบายต่างๆ ไปสู่ภาคปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

4) บูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรมให้มีความต่อเนื่อง รวมถึงการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

5) นำผลการวิจัย มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

6) การจัดโครงสร้างทางการบริหารที่ชัดเจนทุกภาคส่วนร่วมกันทำงานด้วยความจริงใจ เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยว

7.2 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และระบบสาธารณูปโภค

1) การจัดมาตรการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ด้านป้ายบอกทาง และการสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว

3) มีการจัดมาตรการควบคุมการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เพื่อคงความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ไม่ถูกทำลายจากมนุษย์ โดยเฉพาะการขุดทำลายดินตามภูเขา ทำให้สภาพพื้นที่เปลี่ยนแปลง ประชาชนในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อน

4) การจัดการด้านภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยการบูรณะวัดและโบราณสถานต่างๆ

5) การวางแผนและจัดการข้อมูลทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ

6) กำหนดเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

7.3 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการการตลาด ประชาสัมพันธ์ และทรัพยากรมนุษย์

1) การส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์ โดยการสร้างแบรนด์ (Branding) จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2) สร้างจุดเด่นของการท่องเที่ยว จังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างชัดเจน และพัฒนาการประชาสัมพันธ์ ให้นักท่องเที่ยวมองเห็นถึงภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3) พัฒนาบุคลากรในธุรกิจท่องเที่ยว ให้มีความรู้ความสามารถ มีจิตสำนึกที่ดีด้านการบริการ

4) การส่งเสริมทางการตลาดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนักท่องเที่ยวสามารถทราบข้อมูลการท่องเที่ยวจากประชาชน

ในท้องถิ่น และสภาพของแหล่งท่องเที่ยวยังคงสมบูรณ์ด้วยมาตรการต่างๆ

5) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างต่อเนื่อง

6) ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน

7) มีการนำเสนอกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่แปลกใหม่โดยการจัดทำปฏิทินท่องเที่ยว

8) ทำการตลาดเชิงรุก รวมทั้งการสร้างสิ่งจูงใจ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะมาเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช

9) การสร้างภาพพจน์ที่ดี เพื่อแก้ไขภาพลักษณ์เชิงลบ

7.4 ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา จิตสำนึก การอนุรักษ์ และความยั่งยืนในการท่องเที่ยว

1) การมีส่วนร่วมสร้างจิตสำนึกที่ดีในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีคุณภาพในระดับสากล รวมทั้งการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนด้วยอัธยาศัยไมตรี

2) การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว โดยจัดทำสื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

3) ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยภาครัฐมีส่วนสนับสนุนด้านวิชาการความรู้และงบประมาณ ภาคเอกชนมีเข้ามามีบทบาทพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

4) สรรหาบุคลากรมีความรู้และเชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นส่วนร่วมในการพัฒนา และให้ความรู้ทางวิชาการ

5) อบรมผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

6) ลดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่างๆ โดยการสร้างความสามัคคีสำหรับทุกฝ่าย

7) ปลูกจิตสำนึก รักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยให้เยาวชนเห็นคุณค่า รักษา และพัฒนาให้ยั่งยืนสืบไป

8) องค์กรปกครองท้องถิ่น และชุมชน เข้ามามีบทบาทด้านการดูแล และการบำรุงรักษา

9) ปลูกกระแสประชาชนในการใช้ทรัพยากร และดำรงชีวิตอย่างพอเพียง

สรุปผลและอภิปรายผล

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทรัพยากรที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับการจำแนกตามประเภทของทรัพยากรและชนิดของทรัพยากรโดยสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2548 : 84-86) ดังนี้

ประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

1) ทรัพยากรหลัก ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกโยง ศาลเจ้าข้าปอก และพระโพธิสัตว์กวนอิม จิตรกรรมฝาผนังและพระนอนถ้ำตลอด

2) ทรัพยากรสนับสนุน คือ ทรัพยากรที่เป็นทรัพยากรสนับสนุนทรัพยากรหลักในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริการที่พัก 12 แห่ง ประมาณ 400 ห้องพัก ร้านอาหารรองรับนักท่องเที่ยว 10 แห่ง ร้านขายของที่ระลึก 2 แห่ง ปั้มน้ำมันขนาดใหญ่รองรับการเติมน้ำมัน และแวะพักของนักท่องเที่ยว จำนวน 2 ปั้ม บริการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว 2 แห่ง และบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ 2 แห่ง

ชนิดของทรัพยากร แบ่งได้ 5 ชนิด คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทรัพยากรมหรหรรรม เทศกาลและประเพณี ทรัพยากรกิจกรรมการท่องเที่ยว และทรัพยากรบริการทางการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดของแต่ละชนิดทรัพยากรท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

1) ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่น่าท่องเที่ยวมากที่สุด คือ อุทยานแห่งชาติ น้ำตกโยงเป็นสถานที่น่าท่องเที่ยว รองลงมา คือน้ำตกปลิวถ้ำน้ำลอด น้ำตกธารทิพย์ น้ำตกธาราวรินทร์ และสระน้ำพรจุต ตามลำดับ โดยแต่ละสถานที่มีความโดดเด่นทางธรรมชาติทั้งด้านพันธุ์พืช และด้านธรณีวิทยา

2) ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่น่าท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ศาลเจ้าข้าปอก และพระโพธิสัตว์กวนอิม รองลงมา คือ ภาพจิตรกรรมและพระนอนถ้ำตลอด วัดถ้ำใหญ่ พ่อท่านจันทน์ วัดเขาโร และสำนักสงฆ์ถ้ำเขาพลู ตามลำดับ โดยแต่ละสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การสร้างเมืองนครศรีธรรมราช สงครามโลกครั้งที่ 2 และเป็นแหล่งโบราณคดีที่ขุดพบเครื่องมือเครื่องใช้ของผู้คนสมัยโบราณ

3) ทรพยากรมหรรม เทศกาลและประเพณี ในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่น่าแวะชมมากที่สุด คือ ประเพณีชักพระ (ลากพระ) ซึ่งจัดเป็นประจำในช่วงเทศกาลออกพรรษาอันแสดงถึงการเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และที่สำคัญในจังหวัดนครศรีธรรมราช แหล่งจัดงานชักพระใหญ่ที่สุด คือ ที่อำเภอทุ่งสง รองลงมาคือ เทศกาลขนมจีนหม้อยักษ์ ซึ่งจัดเป็นประจำในทุกเดือนมีนาคมเพื่อสะท้อนวิถีการกินขนมจีนของชาวอำเภอทุ่งสง และเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาในการทำขนมจีน

4) กิจกรรมการท่องเที่ยว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่น่าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ กิจกรรมร่วมพิธีชักพระ รองลงมาคือ การเล่นน้ำที่น้ำตกโยง ศึกษาธรรมชาติและเดินป่าที่น้ำตกโยง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/ นวดสมุนไพร/ สปา ที่ศูนย์การแพทย์แผนไทย (บ้านช่องเขาด.ถ้ำใหญ่) และไหว้พระ ปูชนียวัตถุ และปูชนียบุคคล หรืออนุสาวรีย์ เช่น พระนอนถ้ำตลอด พ่อท่านจันทรวัดเขาโร พ่อท่านนิมเมธกวัดถ้ำใหญ่ เป็นต้น

5) การบริการทางการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาแวะเยือน คือ ที่พัก (โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ เกสต์เฮาส์) โดยมีโรงแรมทั้งหมด 12 แห่งในจำนวนนี้มี 2 แห่งที่เป็นโรงแรมขนาดใหญ่คือ โรงแรมแกรนด์เซาเธิร์น และโรงแรมวิบีที่เหลือเป็นโรงแรมขนาดกลาง บริการทางการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมรองลงมา คือ ปั๊มน้ำมันซึ่งมีปั๊มน้ำมันขนาดใหญ่สามารถรองรับรถโดยสารนำเที่ยวขนาดใหญ่ จำนวน 2 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ระหว่าง 2 ฝากถนนสายเอเชีย (ทางหลวงหมายเลข 41 หาดใหญ่-ทุ่งสง-สุราษฎร์ธานี)

การคมนาคมรถโดยสารประจำทางและรถท้องถิ่นมีให้บริการทั้งในจังหวัดและระหว่างจังหวัด ธนาคารและตู้เบิกเงินสดอัตโนมัติ (ATM) ซึ่งมีอยู่ตามปั๊มน้ำมันขนาดใหญ่และเล็ก รวมถึงตั้งอยู่ตามร้านค้าสะดวกซื้อ (เซเว่น-อีเลฟเว่น) สถานที่ราชการ และตลาด

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ตามมาด้วยการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านกิจกรรม ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดการควบคู่กันไป ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านคมนาคมและสาธารณูปโภค ควรมีการปรับปรุงโดยภาครัฐควรมีส่วนร่วมในการจัดการระบบป้าย พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงถนน และพัฒนาเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้เชื่อมโยงถึงกัน การกำหนดนโยบายการจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยอาศัยความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น และประชาชนควรมีส่วนร่วมในด้านการให้ข้อมูล ความปลอดภัย การจัดการด้านสาธารณูปโภคและการดูแลพื้นที่การท่องเที่ยวของท้องถิ่น เพื่อที่จะเป็นการพัฒนาท่องเที่ยวโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อ้างใน สฤกษ์ แสงอรุณ, 2550 : ออนไลน์) ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านที่พักแรมและร้านอาหาร การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ควรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและรักษามาตรฐานความสะอาด และความปลอดภัย ดังนั้น การกำหนดนโยบายการจัดการ

ด้านการท่องเที่ยว ต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาค เพื่อพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ไพรัช เดชะรินทร์, 2531, หน้า 91- 95)

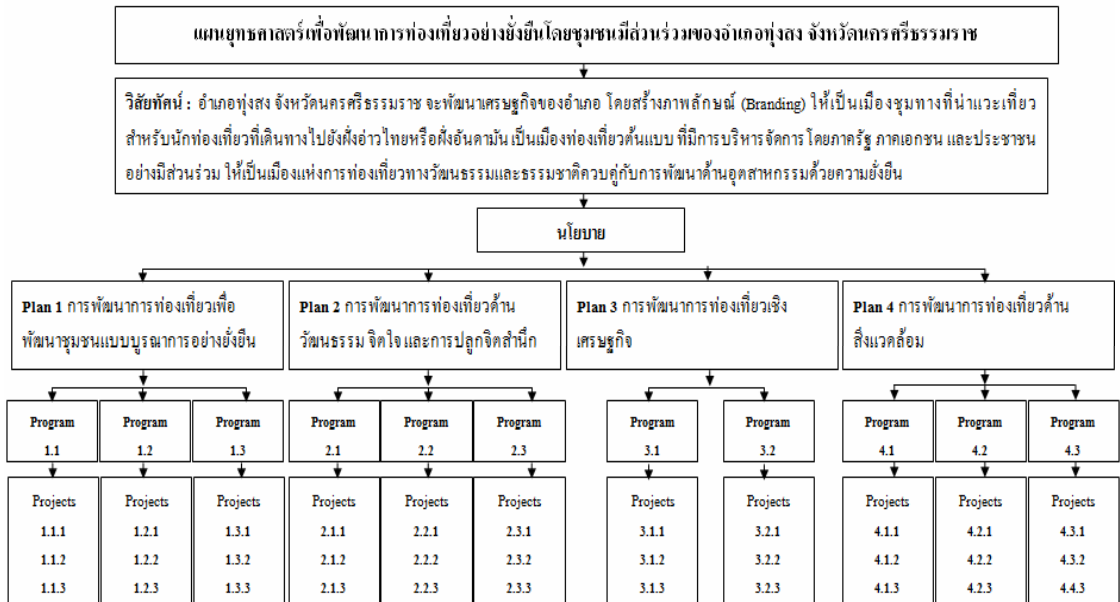
3. สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ของการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จุดแข็งด้านการท่องเที่ยวของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ เป็นเมืองศูนย์กลาง (ชุมทาง) สำหรับการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวทางฝั่งอันดามันและอ่าวไทย ขณะที่จุดอ่อน คือ ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวและศูนย์บริการนักท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอสอดคล้องกับกลยุทธ์การปรับปรุงจุดอ่อนและการเสริมจุดแข็งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช (องค์การบริหารส่วนจังหวัด, 2550 : 10) ส่วนโอกาสในการพัฒนา คือ โอกาสพัฒนาเป็นประตูเปิดสู่การท่องเที่ยวจากทะเลฝั่งอันดามัน และอ่าวไทย และอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ อุปสรรคต่อการพัฒนา คือ มีคู่แข่งชั้นทางการท่องเที่ยวจากจังหวัดใกล้เคียง

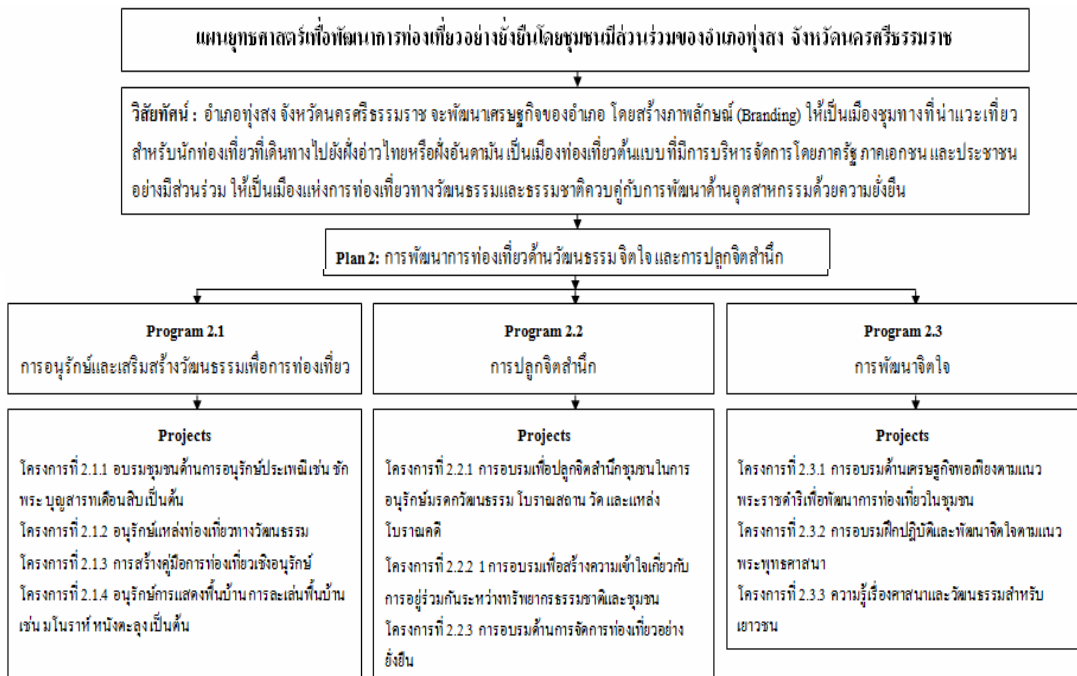
4. การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วมของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลในภาพรวมทั้งหมดมาเสนอเชิงบูรณาการ โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบาย (Policy) ที่นำมาจากวิสัยทัศน์ซึ่งเป็นกรอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) และประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2550 : 18) โดยคณะผู้วิจัย

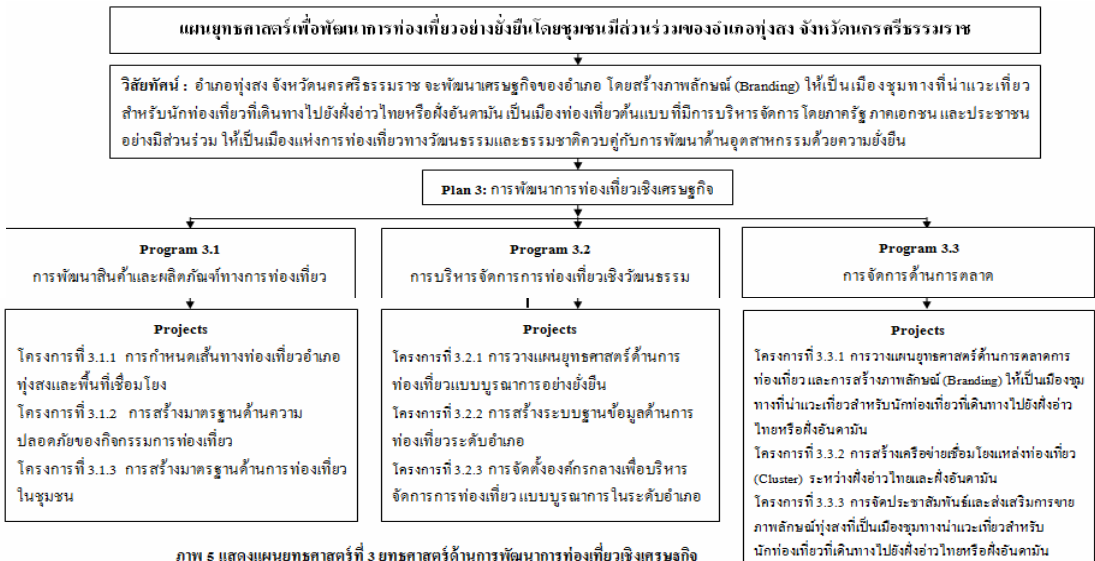
บูรณาการแผนยุทธศาสตร์ (Strategy) หรือแผนงานหลัก (Plan) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาด้านวัฒนธรรม จิตใจ และการปลูกจิตสำนึกเข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการยั่งยืน และการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม เพราะแผนหลักทั้ง 4 ประการ จำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างสมดุลในการพัฒนายุทธศาสตร์ดังกล่าวจึงเป็นแผนงานลำดับที่ 2 อยู่ภายใต้กรอบของนโยบายอันจะทำให้วิสัยทัศน์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจริง นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน จัดเป็นกรอบของการพัฒนาในระดับสูง (Top Level) ภายใต้แต่ละแผนงานหลักจะมีแผนปฏิบัติการระดับกลยุทธ์ (Tactics) หรือกลุ่มโครงการ (Programs) ซึ่งจะอยู่ในลำดับที่ 3 ของแผนพัฒนาในภาพรวมแต่ละยุทธศาสตร์จะมีจำนวนกลยุทธ์ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ กลยุทธ์ทั้งหมดจะมีผลกระทบและความสัมพันธ์ต่อกัน และเมื่อมีการดำเนินงานภายใต้กลยุทธ์แต่ละด้านจะมีโครงการ (Project) ที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้กลยุทธ์เหล่านั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ เป็นอันดับที่ 4 และโครงการทุกโครงการจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกัน ในระดับปฏิบัติการเช่นกันการวางแผนระดับกลยุทธ์ และโครงการนั้น จัดเป็นการวางแผนระดับล่าง (Down Level) คือ แผนในระดับปฏิบัติการซึ่งต้องอยู่ภายใต้แผนระดับบน ดังนั้นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีลักษณะการบูรณาการแผนทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อจะทำให้ตระหนักถึงผลกระทบของแต่ละแผนที่จะมีต่อกันและกัน คณะผู้วิจัยจึงขอสรุปแผนดังกล่าวในภาพรวมดังนี้

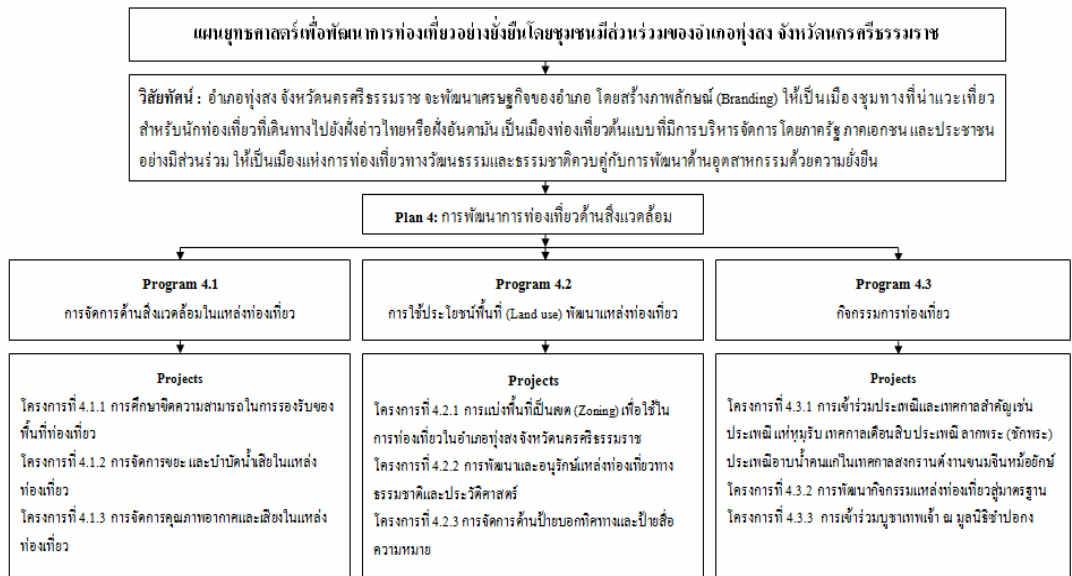
ภาพ 2 แสดงแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วมของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพ 4 แสดงแผนยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม จิตใจและการปลูกจิตสำนึก

ภาพ 5 แสดงแผนยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ

ภาพ 6 แสดงแผนยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

จากแผนผังการนำเสนอในรูปแบบปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Action) ดังกล่าว (ภาพ 2 – 6) แสดงให้เห็นถึงแผนงาน (Plan) ในแต่ละด้านที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ต่างๆ นั้น เป็นเพียงขั้นตอนเริ่มต้นของการกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเท่านั้น ก่อนที่จะมีการวางแผนการปฏิบัติงานจริง ควรมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับโครงการ (EIA) และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA) (พยอม ธรรมบุตร 2546, 17-18) เพื่อศึกษาทางเลือกที่หลากหลายของการพัฒนา ตรวจสอบก่อนทำโครงการต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรต่างๆ ในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และสามารถปรับแผนได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้พัฒนาต่อไปได้

ข้อเสนอจากการงานวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. งานวิจัย เรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชนี้ ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนยุทธศาสตร์จังหวัดนำผลจากที่คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ออกมา นำไปทดสอบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกครั้ง ก่อนนำแผนดังกล่าวไปประยุกต์ใช้จริง เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด และตรงกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกๆ ด้าน

2. ในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอทุ่งสง

จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรอาศัยความร่วมมือและการเข้ามามีส่วนร่วม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคทุกส่วนเข้ามาระดมสมอง เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดนำมาปฏิบัติการ

3. ในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนใน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น คณะผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดด้าน Balanced Scorecard และแผนที่ยุทธศาสตร์มาประยุกต์โดยให้ความสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในทุกๆ ด้าน

4. อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 10 ปี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการกำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการทำวิจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทรัพยากรวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร

สำนักงานอำเภอทุ่งสง จังหวัด

นครศรีธรรมราช (2550). ข้อมูลอำเภอทุ่งสง. ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2553 จาก

http://www.tungsong.com/Nakho nSri/amphur_new/thungsong/ThungsongT01.html

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- ปราโมทย์ แก้ววิเชียร. (2548). *ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร*. ปรินญา นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พยอม ธรรมบุตร. (2546). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ : สถาบันการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนรินทร์วิโรฒ.
- พะจิต ตามประทีป (2549). *การวางแผนกลยุทธ์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน จังหวัดชัยนาท*. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพรัช เดชะรินทร์. (2531). *ทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (2548). *เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- สฤษฎ์ แสงอรุณ. (2550). *นิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2553 จาก http://www.dnp.go.th/npo/Html/Tour/Ec0_Tour.html
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)*. (2550). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2552). *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนครศรีธรรมราช*. ค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2453 จาก http://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/datacenter/doc_download/yut.pdf
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2550). *สรุปสาระสำคัญยุทธศาสตร์การพัฒนางค์การบริหารส่วนจังหวัด*. นครศรีธรรมราช : องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช.
- อุดมศักดิ์ แนวจิตร. (2544). *ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.